

І семестр

Урок 1

Тема. Мова – нетлінний скарб кожного народу. Українська мова як засіб єднання, згуртування українського народу.

Мета: сформувати розуміння, що українська мова – засіб єднання та згуртування українського народу; удосконалювати творчі вміння редагувати власне й чуже мовлення, дотримуючись мовних норм і визначаючи характер допущених помилок, правильно наголошувати слова та вимовляти звуки й звукосполучення відповідно до норм української літературної вимови; формувати в семикласників культуру літературного мовлення; виховувати повагу до державних символів України.

Очікувані результати навчання

Учень/учениця:

- *знає*, що українська мова – засіб єднання та згуртування українського народу;
- *дотримується* основних норм літературної мови та вимови;
- логічно й послідовно *презентує* в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із власного досвіду, історії чи сучасного життя суспільства;
- *уміє* застосовувати норми літературної мови та вимови у власному мовленні;
- *усвідомлює*, що українська мова єднає український народ, робить Україну сильною європейською державою;
- *поважає* державні символи України;
- *редагує* помилки в текстах;
- *удосконалює* навички медіаграмотності;
- *розвиває* творчі здібності, усне та писемне мовлення.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: підручник, мультимедійна дошка, поезія Оксани Забужко «Мова кожного народу», відео «Чому варто переходити на українську?», відео внесення Державного Прапора до Верховної Ради України 24 серпня 1991 року, постери «Бути українцем», «Бути українкою», «Живи українською».

Методи, прийоми і форми роботи: вправи «Я – мова», «Кола на воді», «Серце мови», дослідження-обґрунтування, дослідження-спостереження з елементами аналізу, дослідження-аналіз, робота над проблемними питаннями, робота з інфографікою, робота з текстом та медіатекстом, бесіда, словникова робота, хвилинка медіаграмотності, перегляд відео.

Перебіг уроку

Емоційне налаштування на урок. Мотивація навчальної діяльності.

«Я – мова». Запишіть 5 «кольорових» прикметників, 6 «неповторних» дієслів та 7 «солодких» іменників, які характеризують вашу мову. Спробуйте намалювати українську мову в зошиті.

Ознайомлення учнів із темою, метою і завданнями уроку.

Освоєння теми уроку. Виконання системи завдань.

Словничок вишуканої мови.

Словопис (*поет.*) – писати словом.

Дослідження-обґрунтування. Робота над проблемними питаннями. Дайте аргументовані відповіді на проблемні питання.

- ❓ Для чого потрібна єдність, згуртованість народу?
- ❓ Що об'єднує українців?
- ❓ Чому мова має значення?
- ❓ Чи потрібно досконало вивчати мову своєї країни? Аргументуйте свою думку.

Дослідження-спостереження з елементами аналізу. Прочитайте фрагмент статті з інтернет-джерела «Україна молода». На основі опрацьованого тексту запишіть три тези про важливість української мови.

Мова є однією із найважливіших цеглинок у фундаменті кожної нації. Саме в ній відображено й зафіксовано найглибші витоки свідомості народу та його ментальність, закодовано народну мудрість і споконвічні знання. Мова – це генератор і найвища форма патріотизму, Божий дар і ключ до вивчення культури, історії, традицій. Вона *репрезентує* народ у світі, є *ореолом* нації й етнічним кордоном. «Нація повинна боронити свою мову більше, ніж

свою територію», – говорила Леся Українка. Адже територію можна відвоювати, а коли вмирає мова, то вмирає й нація. Недаремно кажуть, що мова – ключ до Вічності, пароль до дверей Всесвіту.

Дослідники доводять, що чимало вживаних сьогодні українських слів та мовних коренів були поширені ще в часи трипільської культури, про що свідчать топографічні назви, народні пісні сонцепоклонницьких часів та значний слід у прамові – санскриті, джерела якого дійшли до нас із давнини в 5 тисяч років. У сучасній українській мові 65 % слів – із санскриту.

Про багатотисячолітню давнину української мови свідчить і усна народна творчість. Адже вчені довели, що деяким народним казкам та пісням кілька тисяч років. Створені вони досконалою українською мовою.

Першу письмову згадку про Україну науковці помітили в джерелі XII ст.: у Київському літописі за Іпатіївським списком від 1187 р. йдеться: «...І плакали усі переяславці... За ним же Україна багато потужила». Із пам'ятки дізнаємося про глибокий траур народу через загибель переяславського князя Володимира Глібовича в битві з половцями.

У Руському літописі XII ст. згадуються назви: Україна, Вкраїна, Вкраїниця, а люди – українцями. Відомий канадський історик українського походження, професор Гарвардського університету Орест Субтельний довів, що українській мові не менше 5 тисяч років.

У 1574 р. польський історик Ян Красінський у книжці «Польща» писав: «Хто опанує українську мову, той здобуде ключ до швидкого вивчення всіх інших слов'янських мов, бо українській мові властиві найтипівіші риси слов'янської лінгвістики» (За матеріалами інтернет-джерела «Україна молада»).

◆ Розтлумачте виділені в тексті слова.

◆ Прокоментуйте слова: «...мова – ключ до Вічності, пароль до Всесвіту».

◆ Коли виникла українська мова?

Дослідження-спостереження. Робота з інфографікою. Розгляньте постери «Бути українцем» та «Бути українкою». Які думки вам близькі? Якими твердженнями можна доповнити запроповану інфографіку? Створіть у робочому зошиті власний постер «Бути українцем/українкою», записавши 7-8 основних правил-принципів. Поділіться своїми думками з класом

Хвилинка медіаграмотності. Перегляньте відео «Чому варто переходити на українську?» на каналі Ukraїner.

Бесіда.

- Чому слово *паланиця* – код національної безпеки?
- Чому українські актори не могли зніматись у багатьох фільмах?
- Як країна-агресорка росія утискала українську мову?
- Як ви розумієте думку про те, що «російська в Україні – колоніальний спадок»?
- Що робить Святослав Літинський для розвитку української мови? А що для цього робите ви?
- Як зазначено у відео, українська – елемент національної безпеки. А які ще елементи, на вашу думку, можна долучити до національної безпеки?

«**Кола на воді**». Доберіть асоціації на кожен літеру слова *мова*, потім із цими лексемами створіть речення, а речення поєднайте в текст.

❓ Що належить до державних символів України? (*Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.*)

Дослідження-аналіз. Перегляньте фрагмент відео висловлення Державного Прапора до Верховної Ради України 24 серпня 1991 року. Яка історична подія відбулась? Опишіть настрої та відчуття людей, які є в кадрі. Хто такий Вячеслав Чорновіл та що він зробив для України як держави загалом? Поміркуйте, що символізує наш стяг у переглянутому відеофрагменті.

Робота з текстом. Прочитайте текст. Визначте тему та стиль мовлення. Випишіть синоніми до слова *прапор*.

Державний Прапор України

Державний Прапор є одним із державних символів певної країни. Це стяг правильної геометричної (частіше прямокутної) форми зі спеціальним забарвленням. Кольори прапора символізують національні традиції, які ідентифікують певну територію протягом тривалого історичного періоду.

Державний Прапор України затверджений Верховною Радою України 28 січня 1992 р. Це стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів зі співвідношенням ширини й довжини 2:3.

Жовто-блакитні барви символізували Київську Державу ще до християнізації Русі. Майже всі герби міст Київщини й України загалом обрамляли жовто-блакитними кольорами. З XVIII століття полкові й сотенні козацькі прапори Війська Запорозького виробляли з блакитного полотнища, на якому жовтою фарбою наносили хрест, зорі, зброю, постаті святих.

Упродовж історичного розвитку жовто-блакитний прапор був символом боротьби за національні й соціальні права українського народу й за часів незалежності став Державним Прапором України. У ньому втілені віковічні прагнення до миру, праця, краса та багатство рідної землі. Державний Прапор як символ країни є втіленням національної єдності, честі та гідності, традицій державотворення, історії та сьогодення (*За матеріалами сайту «Український інститут національної пам'яті»*).

◆ Випишіть із тексту п'ять власних назв.

◆ Використавши словник, запишіть усі синоніми до слова *горизонт*.

◆ Дуже часто школярі підписують український прапор і передають його нашим військовим на фронт. Як ви гадаєте, у чому сила таких дій? Чому воїни радіють таким дарунком?

◆ Зобразіть жовто-блакитний стяг у зошиті, записавши свої побажання ЗСУ.

◆ Пригадайте та запишіть, що символізує Державний Герб України.

Дослідження-спостереження. Прочитайте поезію Оксани Забужко «Мова кожного народу». Занотуйте епітети, які використовує авторка, щоб описати мову, доповніть цей список 2-3 власними. Виділену строфу запишіть у зошит, підкресліть головні та другорядні члени речення.

Мова кожного народу
неповторна і – своя;
в ній гримлять громи в негоду,
в тиші – трелі солов'я.

На своїй природній мові
і потоки гомоняють;
зелен-клену у діброві
по-кленовому шумлять.

Солов'їну, барвінкову,
колосисту – на віки –
українську рідну мову
в дар мені дали батьки.

Берегти її, плекати
буду всюди й повсякчас,
бо ж єдина – так, як мати,
мова в кожного із нас!

Оксана Забужко

Словникова робота.

Трель, і, ж. – тремтливе, переливчате звучання, утворюване швидким багаторазовим чергуванням двох суміжних звуків.

Робота з медіатекстом. Розгляньте постер «Живи українською». Якими дієсловами його можна доповнити? Запишіть їх. Поміркуйте, що ми можемо зробити, аби утвердити (захистити) українську мову. Укладіть колективну пам'ятку, записавши по одній пораді (*читати українською, змінити налаштування в телефоні, щоб бути в українськомовному контенті тощо*).

◆ Напишіть листа від імені мови, адресуючи його українському народові.

Рефлексія. Підсумок уроку.

«Серце мови». Намалюйте серце та впишіть слово-силу, яку дарує вам мова.

 1. Знайдіть та запишіть 3-4 цитати про мову сучасних письменників або близьких друзів/рідних. **2.** Укладіть перелік цікавих українськомовних сайтів (фільмів, пісень тощо).

Урок 2

Тема. **РМ. Мовленнєвий етикет. Стійкі вислови в системі мовленнєвого етикету українців.**

Мета: ознайомити семикласників із поняттям *мовленнєвий етикет*, стійкими висловами різних етикетних тематичних груп; пригадати, що таке стилістично нейтральні слова, та розтлумачити, які вислови відображають національний мовний колорит; розвивати усне та письмове мовлення, творчі здібності; виховувати любов та повагу до українських звичаїв і традицій, толерантність та стійкість.

Очікувані результати навчання

Учень/учениця:

- *знає*, що означає поняття *мовленнєвий етикет*;
- *використовує* етикетні мовленнєві вислови;
- *класифікує* мовленнєві вислови за тематичними групами;
- *складає* та *розігрує* діалоги до відповідних ситуацій;
- *редагує* помилки в текстах;
- *удосконалює* навички критичного мислення;
- *розвиває* творчі здібності, усне та писемне мовлення.

Тип уроку: урок мовленнєвого розвитку.